

Становище на Европейски икономически и социален комитет относно „Средносрочна оценка на програмата „Хоризонт 2020“**(проучвателно становище)**

(2017/C 034/10)

Докладчик: **Ulrich SAMM**

Консултация	Словашко председателство на Съвета, 14.3.2016 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
	Проучвателно становище
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	4.10.2016 г.
Приемане на пленарна сесия	20.10.2016 г.
Пленарна сесия №	520
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	180/0/3

1. Заключение и препоръки

1.1. ЕИСК приветства „Хоризонт 2020“ като силна и успешна програма, която обединява постижения, съвместни научноизследователски инфраструктури, трансгранично сътрудничество, както и полезни взаимодействия между академичните среди, промишлеността, МСП и научноизследователските организации.

1.2. Програмата „Хоризонт 2020“ е основен политически инструмент за изпълнение на стратегията „Европа 2020“, чиято цел е „да допринесе за устойчив европейски икономически растеж и конкурентоспособност чрез засилване на иновационния капацитет на държавите членки и на Съюза с цел справяне с големите предизвикателства, пред които е изправено европейското общество“.

1.3. Поради това ЕИСК, подобно на комисията по промишленост, изследвания и енергетика (ITRE) на Европейския парламент, призовава от Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) да бъдат върнати 2,2 милиарда евро на програмата на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“.

1.4. ЕИСК приветства факта, че иновациите имат по-голяма тежест в програмата „Хоризонт 2020“. Иновациите са от ключово значение за икономическия растеж. Нововъведеният инструмент за МСП е положителен пример за ефективно прилагане, подбор и мониторинг.

1.5. Финансирането на фундаменталните научни изследвания е изключително успешно. По-специално безвъзмездните средства от Европейския научноизследователски съвет (ЕНС) (ERC grants) са високо ценени: те се считат за награда на високо равнище за отделните изследователи и изпълняват ролята на показател за цяла Европа.

1.6. ЕИСК изразява загриженост относно значителното намаляване на финансирането за научни изследвания в областта на обществените предизвикателства (Societal Challenges). Програмата „Хоризонт 2020“ прекрати множество успешни примери на общоевропейско сътрудничество в областта на научните изследвания от 6РП и 7РП. Съвместните научни изследвания следва отново да играят роля като задължителен елемент от веригата за научни изследвания и иновации.

1.7. ЕИСК призовава да се направи внимателна оценка, за да се намери разумен баланс между трите стълба на финансиране: високи постижения в научната област (Excellent Science), водещи позиции в промишлеността (Industrial Leadership) и справяне с обществените предизвикателства (Societal Challenges). При тази оценка следва да се вземат предвид техните различия по отношение на въздействието, сроковете за въвеждане, ливъриджа и по-специално, тяхната специфична добавена стойност за ЕС.

1.8. Европейският съюз трябва да осигури добре балансирана подкрепа за цялата верига за научни изследвания и иновации — от фундаменталните до продуктово ориентирани научни изследвания.

1.9. ЕИСК подчертава и ролята на социалните и хуманитарните науки за анализиране и прогнозиране на общественото развитие, произтичащо от промените в условията на живот и труд в резултат на демографските промени, глобализацията, изменението на климата, нововъзникващите технологии, цифровизацията и образованието за нови висококачествени работните места.

1.10. ЕИСК следи с голям интерес резултатите от дейността на Европейския институт за иновации и технологии (EIT) и препоръките на Сметната палата. Очакваме междинната оценка да доведе до значително подобряване на дейността на EIT.

1.11. Създаването на нов Европейски съвет по иновациите (EIC), както предлага Комисията, който се очаква да е насочен пряко към предприемачите/новаторите, може да се превърне в обща рамка, която да обедини инструментите за финансиране за иновациите, като по този начин ефективно се преодолее изоставането по отношение на иновациите.

1.12. ЕИСК настоятелно препоръчва при въвеждането на нов инструмент за финансиране да се извърши задълбочен преглед на другите инструменти, с цел техният брой да бъде намален и те да бъдат хармонизирани, доколкото е възможно.

1.13. ЕИСК би искал да подчертае, че наред с подкрепата за изследователите предоставянето на финансиране за мобилност и трансграничен достъп до инфраструктура представлява ключово предимство на Европейското научноизследователско пространство, което следва да бъде подпомагано по-ефективно.

1.14. ЕИСК е изключително загрижен за големите различия между държавите членки по отношение на националното финансиране за научни изследвания и иновации. Това доведе до големи разлики в успеваемостта по отношение на получаването на финансиране от ЕС.

1.15. ЕИСК препоръчва всички инструменти да бъдат подложени на преглед, за да се внесат подобрения, които биха могли да спомогнат за преодоляване на тези различия. За тази цел ще играят важна роля съвместните научни изследвания с участието на няколко държави членки, както и новите мерки за разпространяване на високите научни постижения (Spreading Excellence) и разширяване на участието (Widening Participation).

1.16. ЕИСК призовава за засилване на националното финансиране за научни изследвания и иновации и би искал да изтъкне пред държавите членки, че европейското финансиране за научни изследвания и иновации не може да замести националното.

1.17. ЕИСК също така подкрепя заключенията на Съвета от 27 май 2016 г., в които се подчертава, че в рамките на програмата „Хоризонт 2020“ следва да се направи необходимото да се гарантира, че основаното на заеми финансиране няма да се разширява допълнително в ущърб на финансирането с безвъзмездни средства в областта на научните изследвания и иновациите (НИИ).

1.18. Трябва да се постигне разумен процент на успеваемост, за да се избегне разхищаването на ресурси и предизвикването на разочарование сред най-добрите участници от промишлеността и академичните среди. Има различни предложения за мерки за противодействие и Комисията следва да ги приложи незабавно за оставащия период на програмата „Хоризонт 2020“.

1.19. Необходимостта от допълнително опростяване на процедурите по „Хоризонт 2020“ продължава да е основен проблем. Ние признаваме успешните усилия на Комисията за улесняване на заявленията за участие. В противовес на това на етапа на изпълнение на проектите сега може да има допълнителни тежести. ЕИСК препоръчва на Комисията да възприеме, доколкото е възможно, принципа, че главният критерий е спазването на националните правила, ако тези правила отговарят на приетите стандарти.

1.20. При междинната оценка следва да се анализира начинът, по който програмата „Хоризонт 2020“ допринася в качествено отношение за своите цели за насърчване на високите постижения в научната област, за справяне с неотложните обществени предизвикателства и подпомагане на водещите позиции в промишлеността с цел по-голям и приобщаващ икономически растеж, който създава реални работни места в Европа, вместо да се поставя прекалено голям акцент върху количествените измерители, като например отчитане на публикациите, патентите и възвращаемостта на инвестициите, както беше направено при оценката на 7РП. Комитетът препоръчва също така в рамките на структурните фондове и ЕФСИ да бъдат установени съвместими показатели както за инвестициите в научни изследвания, така и за инвестициите в иновации.

2. Въведение

2.1. „Хоризонт 2020“ — Рамкова програма за научни изследвания и иновации (2014—2020 г.), беше стартирана през 2014 г. с цел укрепване на високите научни постижения, справяне с големите предизвикателства, пред които е изправено обществото в Европа, и насърчаване на икономическия растеж. Тя последва Седмата рамкова програма за научни изследвания и технологично развитие (2007—2013 г.). Структурата на програмата „Хоризонт 2020“ се различава значително от 7РП, тъй като сега програмата обхваща и Европейския институт за иновации и технологии (ЕИТ), както и части от предишната Рамкова програма за конкурентоспособност и иновации (РПКИ). Както може да се види едновременно и от новата структура, и от наименованието, иновациите играят много по-голяма роля в „Хоризонт 2020“, отколкото в предшестващата я програма.

2.2. В становището си от март 2012 г.⁽¹⁾ ЕИСК представи подробен анализ на предложението за регламент за „Хоризонт 2020“.

2.3. ЕИСК приветства „Хоризонт 2020“ като силна и успешна програма, която обединява постижения, научноизследователски инфраструктури и най-вече изследователи от различни държави — членки на ЕС, от асоциирани държави и от цял свят и която дава значими резултати и създава полезни взаимодействия между академичните среди, промишлеността, МСП и научноизследователските организации. Тя е най-голямата в света програма за публично финансиране на научни изследвания и иновации и представлява силен сигнал, че ЕС инвестира в своето бъдеще.

2.4. Посочените по-долу три основни стълба на „Хоризонт 2020“ съставляват над 90 % от бюджета на програмата:

- 1) „Високи постижения в научната област“ с Европейския съвет за научни изследвания (ЕСНИ), бъдещи и нововъзникващи технологии (БНТ), мобилност на научни изследователи (MSCA) и европейски научноизследователски инфраструктури (24,4 милиарда евро).
- 2) „Водещи позиции в промишлеността“, който е съсредоточен върху конкурентоспособността на европейската промишленост в шест подпрограми със специален акцент върху финансирането на МСП (17 милиарда евро).
- 3) „Справяне с обществените предизвикателства“ със седем подпрограми (29,7 милиарда евро).

2.5. Програмата беше одобрена от Съвета и Европейския парламент с общ бюджет от над 70 милиарда евро (почти 80 милиарда евро по текущи цени) за финансиране в продължение на седем години. През 2015 г. бюджетът на програмата беше намален с 2,2 милиарда евро, за да могат тези средства да се използват за ЕФСИ.

2.6. Програмата „Хоризонт 2020“ играе многостранна роля в стратегията на ЕС. Тя е финансовият инструмент за прилагане на „Съюз за иновации“ — водеща инициатива на стратегията „Европа 2020“, насочена към гарантиране на конкурентоспособността на Европа в световен план. Нейните корени обаче могат да бъдат открити в Договора от Лисабон, по-специално член 179 и сл., които определят целта за изграждане на Европейско научноизследователско пространство и възлагат на Европейския съюз задачата за „осъществяване на научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни програми чрез насърчаване на сътрудничеството със и между предприятията, научноизследователските центрове и университетите“.

2.7. Програмата „Хоризонт 2020“ беше създадена в период на сериозни икономически предизвикателства и младежка безработица в Европа и в резултат на това постави много по-силен акцент върху иновациите, отколкото предишните програми на ЕС в областта на научните изследвания. В този контекст иновациите като цяло се възприемат като въвеждане за търговски цели на нови или значително усъвършенствани продукти и услуги.

2.8. В тази връзка програмата „Хоризонт 2020“ с нейния акцент върху икономическия растеж създаде и нов инструмент за МСП, който е разработен специално, за да помогне на отделните МСП да бъдат по-иновативни. Неговата цел е 20 % от финансирането по стълбове 2 и 3 да бъде усвоено от МСП, като поставя по-силен акцент върху финансовите инструменти.

3. От научни изследвания към иновации

3.1. ЕИСК признава успеха на „Хоризонт 2020“ и приветства изместването на акцента към повече иновации за постигане на икономически растеж. Комитетът обаче би желал да изтъкне и някои рискове във връзка с веригата за научни изследвания и иновации, които според него биха могли да застрашат този успех.

⁽¹⁾ ОВ С 181, 21.6.2012 г., стр. 111.

3.2. Европейският съюз трябва да обърне внимание на цялата верига за научни изследвания и иновации — от фундаменталните до продуктово ориентирани научни изследвания. Само добре балансираната подкрепа по цялата верига ще гарантира, че създаването на ноу-хау води до прилагането на ноу-хау и в крайна сметка — до обществени и икономически ползи. ЕИСК призовава да се направи внимателна оценка, за да се намери разумен баланс между трите стълба на финансиране: високи постижения в научната област, водещи позиции в промишлеността и справяне с обществените предизвикателства, като се вземат предвид техните различия по отношение на въздействието, сроковете за въвеждане, ливъриджа и по-специално тяхната специфична добавена стойност за ЕС.

3.3. Фундаменталните научни изследвания в Европа са изключително успешни. Несъмнено финансирането „отдолу нагоре“ от БНТ, MSCA и ЕНС следва да се запази на високо равнище. По-специално безвъзмездните средства от Европейския научноизследователски съвет (ЕНС) (ERC grants) са високо ценени: те се считат за награда на високо равнище за отделните изследователи и изпълняват ролята на показател за цяла Европа.

3.4. Следва също да отбележим, че съвременните научни изследвания до голяма степен се извършват в сътрудничество. Ето защо, независимо колко е важно да бъдат подпомагани отделните изследователи, изразяваме съжаление във връзка с факта, че в „Хоризонт 2020“ финансирането за съвместни фундаментални научни изследвания беше значително намалено.

3.5. Фундаменталните научни изследвания, които имат дълъг срок за въвеждане, преди да бъдат постигнати иновации, и които са мотивирани преди всичко от обществените предизвикателства, в по-голямата си част не са обхванати от ЕНС. Този вид съвместни научни изследвания бяха много успешни в предишните рамкови програми, но в „Хоризонт 2020“ загубиха голяма част от своето значение. Средствата по стълб „Справяне с обществените предизвикателства“ бяха намалени с 3,5 %, за да се финансира ЕФСИ, и съвместните научни изследвания на по-ниските равнища на технологична готовност 1 — 5 загубиха позиции за сметка на по-високите равнища на технологична готовност. Това накара много университети и научноизследователски организации да спрат научните изследвания в областта на обществените предизвикателства и в резултат на това взаимодействието между промишлеността и академичните среди беше намалено, вместо да бъде засилено. ЕИСК настоятелно призовава Комисията да обърне внимание на тази тревожна тенденция. От жизненоважно значение е финансирането за дейности в областта на обществените предизвикателства („Справяне с обществените предизвикателства“) да бъде възстановено и научните изследвания на равнища на технологична готовност от 1 до 5 да бъдат включени в по-голяма степен в стълб „Справяне с обществените предизвикателства“ на „Хоризонт 2020“, за да се обхване целият цикъл от научни изследвания и иновации. В този контекст продължава да е много важно Комисията да поддържа връзка със заинтересованите страни при разработването на детайлите за „Справяне с обществените предизвикателства“ на работно програмно ниво.

3.6. ЕИСК приветства факта, че иновациите имат по-голяма тежест в програмата „Хоризонт 2020“. Иновациите са от ключово значение за икономическия растеж. Нововъведеният инструмент за МСП е положителен пример за ефективно прилагане, подбор и мониторинг. Успехът на този инструмент може да се види от факта, че първоначалната цел за 20 % дял от бюджета за МСП вече е преизпълнена. При оценката следва да се анализира въздействието и ефективността на този инструмент по отношение на различните видове МСП и техните причини да кандидатстват като самостоятелни предприятия (като правят повечето от тях) или като консорциуми (национални или европейски). Освен това следва да се анализира и степента, в която намаляването на националното финансиране за МСП има отношение към исканията за финансиране на равнището на ЕС. Жизненоважно е също така финансирането за МСП да остане достъпно на регионално и местно равнище и финансирането от ЕС да не бъде използвано като аргумент за намаляване на този важен източник на подпомагане на местно равнище.

3.7. Участието на промишлеността е от ключово значение за успеха на „Хоризонт 2020“. Очевидно е, че общият размер на финансирането от „Хоризонт 2020“ за промишлеността е с по-малко значение, що се отнася до разходите на промишлеността за НИИ. Като основни ползи за партньорите от промишлеността могат да се разглеждат изграждането на мрежи и съществуването на нови връзки с университетите, научноизследователските организации и другите заинтересовани страни, като например градовете. Проектите на ЕС играят значителна роля за осигуряването на критична маса за разработването на нови стандарти и за захранването на промишлеността с нов експертен опит, нови клиенти и пазари и нови таланти. Този благоприятен ефект върху конкурентоспособността на Европа следва да се насърчава в още по-голяма степен. Трябва да се отбележи, че показателите за успех, като например броя на новите работни места, все още не са приложими към „Хоризонт 2020“ предвид срока за въвеждане за иновациите и създаването на работни места.

3.8. ЕИСК следи с голям интерес резултатите от дейността на Европейския институт за иновации и технологии (ЕИТ). Европа се нуждае от силно взаимодействие между промишлеността, научните изследвания и образованието, което е главната цел на ЕИТ. Съгласно специалния доклад на Сметната палата (април 2016 г.) обаче ЕИТ е изправен пред редица съществени предизвикателства. Въпреки че наскоро някои от тях вече бяха преодоляни, очакваме междинната оценка да доведе до значително цялостно подобрене в ЕИТ.

3.9. Комисията откри дискусията относно обхвата и създаването на Европейски съвет по иновациите (EIC). Планира се EIC да бъде насочен пряко към предприемачите/новаторите. EIC може да се превърне в по-бърз механизъм за завършване на последните стъпки за преодоляване на изоставането в областта на иновациите. EIC може да стане общата рамка, която да обедини инструментите за финансиране за иновациите. Разбира се, това изисква внимателно синхронизиране и хармонизиране с всички други инструменти за финансиране. ЕИСК приветства тази инициатива и е готов да даде своя принос към тази дискусия, след като бъдат представени конкретни предложения.

3.10. Едно от ключовите предизвикателства през следващите години е програмата „Хоризонт 2020“ да разгърне своя пълен потенциал за подпомагане на социалните иновации, което е от ключово значение за постигането на целите на стратегията „Европа 2020“. ЕИСК припомня, че поради своето естество предприятията на социалната икономика играят важна роля в това отношение, и настоятелно призовава Европейската комисия и държавите членки да гарантират, че достъпът на тези предприятия до финансиране по „Хоризонт 2020“ се осъществява при равни условия с тези за другите участници.

3.11. Освен това ЕИСК подчертава, че социалните и хуманитарните науки са от голямо значение в Европа. Нашето общество неизбежно ще се промени поради застаряването и демографските промени, което налага определянето на нови приоритети в областта на научните изследвания ⁽²⁾. Нашето общество ще претърпи основни промени по пътя към устойчиви условия. Промените в ограничаващите условия, произтичащи от явления като глобализацията, изменението на климата, достъпа до енергия и нововъзникващите технологии — за които цифровизацията е основна движеща сила — дори ще ускорят обществените промени. За да гарантираме, че сме подготвени за бъдещето, с подходящите умения за бъдещите висококачествени работни места, от ключово значение ще бъде да подобрим нашите образователни системи. С особено предимство следва да се ползва оценяването на въздействието на всички тези промени върху нашето общество, включително всички проблеми, които могат да бъдат предизвикани от промените в условията на живот и труд, и в това отношение ключова роля трябва да играят социалните науки.

4. Европейското научноизследователско пространство и добавената стойност на програмата „Хоризонт 2020“ за ЕС

4.1. Една от целите на Рамковата програма за научни изследвания и иновации („Хоризонт 2020“) е да завърши изграждането на Европейското научноизследователско пространство (ЕНП). Програмата „Хоризонт 2020“ се приема и като инструмент на политиката за изпълнение на инициативите „Европа 2020“ и „Съюз за иновации“. Ключови елементи на ЕНП са общата европейска политика в областта на научноизследователските инфраструктури, съвместните научноизследователски проекти, трансграничната мобилност на изследователите и координирането на основните програми за научни изследвания при трудното ограничаващо условие програмите на ЕС да функционират в среда, в която преобладаващата част от публичното финансиране на научните изследвания и иновациите се администрира от държавите членки.

4.2. До момента Европейският форум за стратегии за научноизследователски инфраструктури (ESFRI) служеше като полезен координационен инструмент за определяне на нови научноизследователски инфраструктури от общоевропейски интерес. Въпреки че създаването на широкомащабни научноизследователски структури зависи най-вече от националното финансиране, европейското равнище е важно за подпомагането на консорциумите, както и за предоставянето на трансграничен достъп на изследователите до инфраструктура в европейските държави. ЕИСК споделя загрижеността на научноизследователската общност относно тази недостатъчна подкрепа и настоятелно призовава Комисията да я увеличи значително, като по този начин гарантира достъпа на европейските изследователи до националните и европейските структури, които са ключово предимство на ЕНП.

4.3. Като цяло мобилността в рамките на ЕНП е от първостепенно значение. Поради това настоятелно призоваваме финансирането за програми като дейностите „Мария Склодовска-Кюри“ да бъде запазено на значително равнище.

4.4. Приветстваме инициативата „Отворени към света“ (Open to the World), като приемаме, че качеството на научната дейност продължава да бъде основната движеща сила за нея. Първите признаци, че намаляването на участието на трети държави засяга дори индустриализираните икономики, например САЩ, следва да бъдат внимателно проучени, с цел да се определят причините за тази безпокойтелна тенденция.

4.5. ЕИСК би искал да подчертае, че съвместните научни изследвания с минимум трима партньори от различни държави членки трябва да останат в основата на финансирането на научни изследвания в Европа. Възможността за обединяване на силите на различните участници в областта на иновациите и научните изследвания с цел справяне с предизвикателства, които не могат да бъдат преодоляни само от една държава, и за създаване на полезни взаимодействия между научните изследвания в ЕС трябва да се предоставя на равнището на ЕС и създава значителна добавена стойност за ЕС.

⁽²⁾ ОВ С 229, 31.7.2012 г., стр. 13.

4.6. ЕИСК е изключително загрижен за големите различия между държавите членки по отношение на националното финансиране за научни изследвания и иновации. Това доведе до големи разлики в успеваемостта по отношение на получаването на финансиране от ЕС. Отбелязваме с дълбока загриженост, че тези различия на практика се увеличават. По-специално държавите членки от ЕС-13 имат слаба успеваемост по отношение на получаването на финансиране по „Хоризонт 2020“. Различията в националното финансиране за научни изследвания и иновации са огромни. Това се дължи не само на разликите в БНП в рамките на ЕС. Освен това по-силните държавите членки правят много повече разходи в относително изражение за научни изследвания и иновации от по-слабите държави.

4.7. Може ясно да се посочи, че неспособността да се постигне целта от 3 % от БНП за финансиране на НИИ (Лисабон 2007 г.) се дължи главно на липсата на национално финансиране за научни изследвания и иновации. „Хоризонт 2020“ има само незначителен принос за това. ЕИСК призовава за засилване на националното финансиране за научни изследвания и би искал да изтъкне пред държавите членки факта, че европейското финансиране за научни изследвания не може да замести националното. Това е от жизненоважно значение и за да се противодейства на опасността от „изтичане на мозъци“ в някои държави членки.

4.8. Трябва да се извърши анализ на увеличаващата се пропаст между държавите членки, за да се преценят причините за това. ЕИСК приветства новите мерки „Разпространяване на високите научни постижения и разширяване на участието“, които биха могли да намалят тази пропаст. Други мерки, които следва да се вземат под внимание, са предоставяне на съвети за структури за подкрепа за кандидатите или добавяне на участието на държави от ЕС-13 като критерий за даване на преднина сред еднакво добри проекти, при условие че конкуриращите се кандидати отговарят на същите критерии за високи постижения. Предлагаме най-вече да се укрепи вече съществуващ инструмент за финансиране — съвместните изследвания, които изграждат мостове между научноизследователските общности, като по този начин спомагат за преодоляване на различията.

4.9. ЕИСК подкрепя дейностите Open Science (Отворена наука) ⁽³⁾. Забелязва се напредък в използването на Open Access по отношение на публикациите; въпреки това все още съществуват сериозни проблеми с някои издатели — препятствие, което може да бъде преодоляно чрез координирани усилия на ЕС. Трябва да се приветства разработването на Open Data, но в рамките на научноизследователските общности продължава да е необходим процес „отдолу нагоре“ за определяне на подробностите по неговото прилагане.

4.10. Предлаганият от Комисията европейски научен изчислителен облак би могъл да осигури на европейските изследователи виртуална среда за съхранение, мултидисциплинарно и трансгранично споделяне и повторно използване на техните данни. ЕИСК подкрепя тази инициатива ⁽⁴⁾, като счита, че тя би могла да бъде важен елемент за Open Data. Настоятелно призоваваме Комисията внимателно да отчете трансграничните системи от типа „облак“ в конкретни научни общности, които вече съществуват и работят добре, както и националните дейности, насочени към постигане на същата цел.

5. Към ефективни процеси

5.1. ЕИСК приветства усилията на Европейската комисия да добави допълнителни „опростявания“ към „Хоризонт 2020“. По-малките участници ще бъдат привлечени по-специално от намалената бюрокрация, облекчените правила и увеличената правна сигурност.

5.2. Нововъведеният инструмент за МСП е положителен пример за ефективно прилагане, подбор и мониторинг. Предприятията приемат много положително елементи като кратките срокове за отпускане на поисканите заеми и финансирането за идеи „отдолу нагоре“. Тези елементи следва да бъдат използвани като най-добра практика за другите инструменти по „Хоризонт 2020“.

5.3. Налице са много важни постижения в опростяването на правилата и инструментите, като например значително подобрения портал за участниците, но все още остава да бъдат разрешени други важни въпроси, тъй като сериозно вредят на привлекателността на програмата. Например вътрешното фактуриране, използвано от по-голямата част от промишлеността и академичните организации, вече е почти невъзможно, а по-строгите разпоредби за „пълния капацитет“ на използваните съоръжения добавиха допълнителни усложнения. Нежеланието на Комисията да възстановява индивидуални реални разходи за заплати, а не минали суми от последната приключена финансова година, е преодоляно частично, но все още създава допълнителна административна тежест. Регламентите за програмата „Хоризонт 2020“ в много случаи продължават да изискват паралелно счетоводство. Сериозният административен опит, от който участниците все още се нуждаят, за да изпълняват тези аспекти на „Хоризонт 2020“, прави участието особено тежко за МСП, като същевременно обезсърчава международните партньори.

⁽³⁾ ОВ С 76, 14.3.2013 г., стр. 48.

⁽⁴⁾ Становище относно „Европейска инициатива за компютърни услуги в облак — изграждане на конкурентоспособна икономика в Европа, основана на данни и знания“ (TEN/592) (ОВ С 487, 28.12.2016 г., стр. 86).

5.4. Ето защо ЕИСК насърчава Комисията допълнително да опрости „Хоризонт 2020“ и да спазва правилата за участие в програмата, които предвиждат „по-широко приемане на обичайните счетоводни практики за разходи на бенефициентите“. Комитетът препоръчва също така при обсъжданията относно бъдещите рамкови програми да се положат усилия за постигане на допълнителен напредък в тази насока, като се приемат обичайните счетоводни принципи на участниците, когато това е възможно, изхождайки от принципа, че основният критерий е спазването на националните правила, ако те отговарят на приетите стандарти. Тези стандарти биха могли да бъдат разработени и тествани в сътрудничество с Европейската сметна палата.

5.5. По отношение на следващата рамкова програма ЕИСК също така настоятелно призовава да не се създават повече инструменти и насърчава Комисията вместо това активно да намали броя на инструментите, както и да се възползва от оценката на съвместните технологични инициативи (СТИ), за да остави само най-ефективните сред тях.

5.6. ЕИСК, подобно на комисията по промишленост, изследвания и енергетика (ITRE) на Европейския парламент, призовава от ЕФСИ да бъдат върнати 2,2 милиарда евро на програмата на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“ с цел компенсиране на значителното отрицателно въздействие, което оказва намаляването на средствата. ЕФСИ инвестира в проекти, които не могат да се считат за компенсация за проектите, които вече не могат да бъдат изпълнявани по „Хоризонт 2020“, тъй като по-голямата част от проектите по ЕФСИ не се отнасят до научни изследвания, а до прилагането на съществуващи технологии. Това със сигурност има своите предимства, но не трябва да ограничава източника на иновативни нови технологии за повишаване на конкурентоспособността на Европа, който може да осигури „Хоризонт 2020“.

5.7. В „Хоризонт 2020“ значението на класическото съфинансиране за проекти, при което Комисията предоставя безвъзмездни средства за конкретни проекти, като по този начин участва в общите разходи, все повече намалява за сметка на значението на финансовите инструменти. Финансирането на научните изследвания чрез заеми обаче както за промишлеността, така и за академичните среди, е полезно само в края на веригата на иновации, но не и за революционните иновации. Освен това тези инструменти не обхващат много заинтересовани страни, тъй като публичните организации за научни изследвания в много държави членки нямат право да получават заеми. Ето защо ЕИСК настоятелно призовава както програма „Хоризонт 2020“, така и последващите я програми да останат фокусирани най-вече върху съфинансирането.

5.8. Поради това ЕИСК подкрепя заключенията на Съвета от 27 май 2016 г., в които се подчертава, че в рамките на програмата „Хоризонт 2020“ следва да се направи необходимото да се гарантира, че основаното на заеми финансиране няма да се разширява допълнително в ущърб на финансирането с безвъзмездни средства в областта на научните изследвания и иновациите. Европейската промишленост трябва да има достъп до нови основополагащи технологии, получени от високорискови проекти, а те няма да бъдат открити чрез заеми.

5.9. През първите години успеваемостта по „Хоризонт 2020“ в някои случаи беше едва 3 %. Като цяло успеваемостта се промени от 1:5 в 7РП до 1:8 в „Хоризонт 2020“. Трябва да се постигне разумен процент на успеваемост, за да се избегне разхищаването на ресурси, както и предизвикването на разочарование сред най-добрите участници от промишлеността и академичните среди. Когато процентът на успеваемост е много по-нисък, разходите вследствие от положените усилия в предложенията могат да надхвърлят предоставеното финансиране. Има различни предложения за мерки за противодействие (по-прецизно определяне на въздействието, двуетапни процеси, професионални консултанти, следване на най-добрите практики) и Комисията следва да ги приложи незабавно за оставащия период на програмата „Хоризонт 2020“.

5.10. „Печатът за отличие“ за отличните заявления, които не са били финансирани, би могъл да бъде от особена полза за МСП, които се надяват да получат финансиране от европейските структурни и инвестиционни фондове. Все още не е изяснен въпросът дали правилата за държавните помощи могат да създадат проблеми в тези случаи.

5.11. ЕИСК препоръчва при междинната оценка да се анализира начинът, по който програмата „Хоризонт 2020“ допринася в качествено отношение за целите за насърчаване на високите постижения в научната област, за справяне с неотложните обществени предизвикателства и подпомагане на водещите позиции в промишлеността с цел по-голям и приобщаващ икономически растеж, който създава работни места в Европа, вместо да се поставя прекалено голям акцент върху количествените измерители, като например отчитане на публикациите, патентите и възвращаемостта на инвестициите, както беше направено при оценката на 7РП. Освен това препоръчва в рамките на структурните фондове и Европейския фонд за стратегически инвестиции да бъдат установени съвместими показатели за подкрепата за научни изследвания и иновации.

Брюксел, 20 октомври 2016 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Georges DASSIS